

ליל התקדש חג - חדות עליונים ותחתונים

עפ"י זוה"ק פרשת בא מ, ב-מא, א

בטכסיסי מלכות נוקטים בני מלכים, האבות מסובים והבנים מקשיבים, העיניים הזכות בודקות ובוחנות, בפיות פעורים ובלבות חרדים, את הוריהם המה שואלים לילה זה למה ועל מה שונה מכל אישונים, על אף חלוקת הקליות והאגוזים, מציקות עדיין השאלות לזרע עמוסים, ילדים רכים ובני טיפוחים, אותה שעה עת רצון היא במרומים, המלך במסיבו ואותו אראלים ושרפים עומדים - עוטרם, אזניהם נטויות וקשובות לצפצופי קולות עוללים ויונקים, והבוקעים ועולים מתהומי-מעמקים, מעולם עכור

אט אט מתמלאים השמים בכוכבים נוצצים, הירח המלא מופיע בזוהר נוגהו, הבריאה כולה לובשת חג, ניחוח האביב מנסר בחלל, העבדים שהפכו להיות מלכים עטויי מחלצותי גומרים את ההלל בעלצון, הכל אומר שיר ושבחה מזמור לתודה. משכנות ישראל ניצבים הכן, דלתותיהם פתוחות הלילה לרווחה, השולחנות ערוכים במעדני מלכים ובמאכלי עבדים - זכר לימים המרים ותקוה טובה לזמנים העתידיים, מצות ומרורים בסמוך לשני התבשילים, עבר ועתיד נפגשים ובצל גואל ישראל הם חוסים.

א. שמו"ר טו, כו.

ב. זוה"ק ח"ג רנה, א. וע"ע ברכות ט, ב. שבת קכת, א.

ג. עשה"כ ישעי' יא, ה.

ד. ישעי' ל, כט: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ועי' ערכין יא. פסחים פ"י, מ"ז. וראה זוה"ק ח"ג צה, ב.

ה. שו"ע הרב או"ח סי' תפ. ומקורו בראשונים. וכן ב"הא לחמא עניא": כל דכפין ייתי ויכל. וראה עוד להלן, מאמר "ליל שמורים - בכל

הדרות".

ו. הגדת אורחות חיים, זבח פסח לאברבנאל, ועוד ראשונים.

ז. פסחים קיד.

ח. ברכות מב, א, בתוד"ה אתכא: אתכא דרחמנא סמכין.

ט. עשה"כ משלי ז, ט.

י. פסחים קח, ב.

יא. עשה"כ ישעי' מז, ג. העמוסים מני בטן. ועי' זוה"ק ח"א יג, א.

יעקב הקטן אשר לו הבכורה,^{כא}
ברכת אב בידיו מורשה,^{כב} לאחר
הקרבת שני גדיי עזים,^{כג} על שולחן
אביו הנעלה ממזבחות, בהיות אכילתו
משובחת מקרבנות,^{כד} בליל בו שמים
נפתחים וטללים על ידו מתברכים,^{כה}
ערבי פסחים וריח ניחוחים,^{כו} משמני
הארץ וטל השמים,^{כז} הקול קול
יעקב,^{כח} בבטן עקב את אחיוכט, וישר
עם מלאכים,^{כט} והנה ה' נצב עליולא, לן
בשער השמיםלב ועיניו צופיות אופנים
וחיות אראלי תרשישיםלג.

עמוד האמתלד יורד מצרימה, עטרת
תפארתלה חדור כולו אימה,לז
אהובים שנים עשר שבטים, כולם
אהובים ברורים וצורפים,לי מה להם

ומארץ תלאות, מבעד למסכים הכל
צופים ומחכים לשמע ארבעת
הקושיות. ואילו למטה דרוכים להשיב
תשובה ומענה לענות.

לילה כיום יאיריג, בו יבואו
גאוליםיג, בפיהם מתרונן הסיפור, ועל
דל שפתותיהם עוברת וגואה השירה,
פותחים בגנות ומסיימים בשבחי,^{יד}
מעשי אבות מתנגנים בלבות, החל
מארם נהרייםטו, עבור לברית בין
הבתרים, דרך רבם של רמאיםטז,
החפץ לאבד ולכלות נטעי נאמניםיז,
כשושנה בין החוחים עולה ופורחת
כנסת ישראליח, זו המתענה וסובלת
ואינה קובלת, ואת עול השיעבוד עליה
טוענתיט.

ח"א קמב, א. שמו"ר טו. פרקי דרבי אליעזר פרק
לב.
כד. בר"ר סה, יט: אם לקורבן המציא לך
הקב"ה וכו'. למאכלך על אחת כמה וכמה.
כה. שם בתיוב"ע ובפרקי דר"א.
כו. בראשית כז, כז. וראה בר"ר סה, ב.
כז. שם, שם, כח.
כח. שם, שם, כב.
כט. שם, כה, כו.
ל. שם, לב, כט.
לא. שם, כח, יג.
לב. שם, שם, יז.
לג. חולין צא, ב. בר"ר פס"ח-ט.
לד. תתן אמת ליעקב – מיכה ז, כ. ועי' זוה"ק
ח"א קסא, א.
לה. זוה"ק ח"א קעב, א. ח"ב רעו, א. וזוה"ח כו,
ב.
לו. עי' רש"י בראשית מו, ג.
לז. שמו"ר א, א.

יב. תהלים קלט, יב. וראה: זוה"ק ח"ב לח, א.
ח"ג קפא, ב. ועוד. וע"ע "אור החיים" הק' שמות
יב, ל.
יג. עשה"כ תהלים קז, ב: יאמרו גאולי ה' וגו'.
וכן: שירה חדשה שבחו גאולים.
יד. פסחים פ"י מ"ד.
טו. בעבר הנהר וכו' [עי' ברכות יג, א, וברש"י
ד"ה בתחילה אבי כל ארם. וע"ע בר"ר לט, ח].
טז. בר"ר עה, ו.
יז. דברים כו, ה: ארמי אוכד אבי. וראה בראשית
לא, כט.
יח. שה"ש ב, ב. וראה זוה"ק ח"ג קז, א. שה"ש
ב.
יט. שבת פח, ב. ועוד.
כ. חולין ס, ב.
כא. בראשית כה, לג. וראה בר"ר פס"ג, יג.
שמו"ר ה, ז. במדב"ר פ"ד.
כב. בראשית כז, כז, וכו'.
כג. בראשית כז, ט. וראה שם בתיוב"ע. זוה"ק

ברמה: ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים^{מז}, לכל יהיו גורעים ופוסקים.

זעקת נאנקים בוקעת רקיעים, עולה היא למכון שבתו ית' רם על כל רמים^{מח}, הרועה הנאמן בנו של עמרם המשווי ממים^{מט}, והעתיד להעניק לאחיו תורה בכפלים^י, נשלח על ידי משנה העתים, להוציא מבור כלא^{נא} כואבים ונאנחים.

נפלאות בארץ חם^{יב} עשר מכות במצרים, שהם במנין חמישים, ואילו על הים לקו זדים חמישים ומאתים^{יג}. מסובים הם זרע קודשי^{יד} כרם חמד נטע שעשועים^{יה} מפיהם – קולח סיפור מעשה נסים, מלך עליון ממרומי מעון, פוקד על משרתי מרום, הקבצו ושמעו כיצד קרוצי חומר מתעלים, הביטו וראו קלסתר פניהם המאירים בשעה שאותי משבחים, שמחתם וצהלתם

בין גרועים שבאומות, זרע חם השטופים בתאוות^{לח}, רועי צאן^{לט} אשר כל מעשיהם לפניו ית' עולים לרצון, בוחרים להיות נפרדים, הרחק כמטחוי קשת מבני פתרוסים^מ, דירתם נקבעת בארץ גושן^{מא}, לאחר שהוכשר בה בית תלמוד על ידי גור אריות^{מב}.

יוסף הצדיק המושל בכיפה, אך דעתו נתונה לאחיו זרע מי-מנה^{מג}, כל צעדיו מחושבים שקולים ומדודים, לפניו ניצבת מטרה אחת ויחידה^{מד}, למלאת רצון אביו, לכלכל בניו ואהוביו ולהחיותם, להותיר להם שם ושארית, אף בהיותם בארץ גלותם^{מה}.

בפטירת האב ובהסתלקות השבטים, קושי השיעבוד גובר והולך^{מח}, והנוגשים אצים-רצים: כלו מעשיכם כאשר בהיות התבן ניתן להם, מי והדרישה התקיפה מהדהדת

* הוספה ממאמר "ליל הסדר": ...בבוחרים לעצמם את ארץ גושן, זו שיניקתה מקדושת האם שרה, לה היא ניתנה לאחוזת נחלה. גור אריה יהודה נוטע בקרבה רוח טהרה, בהתקינו בזה בית תלמוד להוראה, ומאז והלאה קדושתה מעולה, בהיותה נספחת לארץ חמדה. לח. ויקרא יח, ג. וראה זוה"ק ח"א פא, ב. שמו"ר א, יח. רש"י לך לך יב, יט. לב. בראשית מז, לב. מ. בראשית י, יד. ירמ' מד, א. מא. שם מז, כז. ועי' זוה"ק ח"א ריא, ב. וע"ע פרד"א פכ"ו. ובפ"י הרד"ק יהושע י, מא. ועוד שם יא, טז, בשם המדרש. מב. בר"ר צה, ג. ותנחומא שם. גור אריה יהודה – בראשית מט, ט. מג. עשה"כ: מי מנה עפר יעקב – במדבר כג, י.

מד. בראשית מה, ז.

מה. שמו"ר א, ד, ושם ח, ועי"ש במהרז"ו.

מו. שמות ה, יג.

מז. שם, שם, ח.

מח. שם, ב, כג.

מט. שם, שם, י.

נ. עי' שמו"ר מז, א ושם מז, ז.

נא. דברים ד, כ. תהלים סח: מוציא אסירים.

שמו"ר פט"ו.

נב. תהלים קה, כז. ושם כג. וראה בראשית י, ו.

נג. בהגש"פ: אמור מעתה במצרים לקו חמישים

מכות וגו' וראה מדרש שוח"ט תהלים עח.

נד. עשה"כ ישעי' ו, יג. ובתרגום יונתן שם, וכן

עזרא ט, ב.

נה. עשה"כ ישעי' ה, ז. ועשה"כ תהלים פ, טז.

מוקדשת לא לזאת שזכו להיות פדויים מגיא חנפים, נפשם יוצאת בדברם על כך שהשכינה בכבודה ובעצמה, אשר אתם עמם היתה בצרה^י, נחלצה ממיצר ונגאלה ממעצר. אמירת הלל ושירת שה תמים^י מוסיפה חיל ומענקת כביכול אונים^י לנותן ליעף כח, ועצמה לאין-אונים^י, כבודו מתרומם ומתעלה, ויראתו מקפת תבל והדרים עליה, עליונים ותחתונים חברו יחד^י לעבוד באימה לא-ל אחד השוכן עד^י ובכן ואמרתם זבח פסח^י, הקדושה השופעת מלמעלה, הטהרה הבלתי – מוגבלת, מבלי לבדוק במעשיהם של בנים, האם ראויים הם למאור פנים, סדורה וערוכה בליל שמורים^י, הלל נרצה והסדר של כל השנה מתקבל לפניו ית' בדיצה^י, והקול נשמע ממרומים, בנים אהובים אהבתי אתכם אמר ה' סה – אם השתא עדיין הנכם נתונים למשיסה, כבושים בגולה הרי עתידים פעמיך להיות יפים בנעלים^י ולשנה הבאה בירושלים.

- גירסת הגר"א "עליונים אומרים בו הלל".
- נז. תהלים צא, טו.
נז. עשה"כ ירמי' נ, יז: שה פזורה ישראל. וראה מכילתא יתרו.
נח. שם בזוה"ק.
נמ. ישעי' מ, כט.
ס. ראה תרגום יונתן בן עוזיאל בראשית כז, ו: הא לילא הדין עילאי משבחין למרי עלמא. זוה"ק ח"ג צה. ב. וראה פרד"א פל"ב בביאור הרד"ל
- סא. שם, נז, טו.
סב. שמות יב, כז.
סג. שער הכונות ענין הפסח דרוש ג'.
סד. גבורות ה' למהר"ל. בית אהרן פו.
סה. מלאכי א, ב.
סו. שה"ש ז, ב. ועי' סוכה מט, ב שדרשו זה על עליה לרגל.